

Nástupní projev ministra zahraničních věcí Tomáše Petříčka

18. října 2018, Praha - veřejné vystoupení v rámci semináře organizovaného Asociací pro mezinárodní otázky

Vážené dámy a pánové, milí hosté,

je mi velkým potěšením, že mohu pronést svůj první veřejný projev ve funkci ministra zahraničních věcí České republiky na této tradiční akci, pořádané Asociací pro mezinárodní otázky. Spolupráci s nevládní neziskovou sférou totiž přikládám zásadní význam. Přál bych si, aby se stala konstantou mého působení ve funkci.

Hned v úvodu chci říci, že zahraniční politika pod mým vedením by měla mít 3K. Především by měla být kontinuální. Pevně věřím, že kurs, který jsme nabrali v listopadu 1989, je jediný správný. Navedl nás zpět do lůna demokratického a svobodného Západu, symbolizovaného Evropskou unií a Severoatlantickou aliancí. Ty ztělesňují hodnoty, ke kterým se v zahraniční politice hlásíme: svobodu, demokracii, lidská práva, právní stát, ale i rovnost příležitostí, solidaritu a odpovědnost. V hlavních směrech naváží na práci svých předchůdců. Obraty o sto osmdesát stupňů si nemůžeme dovolit. Zároveň ale musíme být připraveni čelit novým výzvám.

Dále musí naše zahraniční politika být koherentní. Navenek musíme mluvit jedním hlasem, být čitelní a předvídatelní. Proto je důležité, aby do budoucna docházelo pravidelně k setkáním nejvyšších ústavních činitelů. Na nich budeme diskutovat o zásadních otázkách a vysvětlovat si svá stanoviska.

Zatřetí by naše zahraniční politika měla být konsensuální. Tím myslím nejen nalezení shody napříč politickým spektrem. O klíčových zahraničněpolitických otázkách musíme diskutovat i se zástupci občanské společnosti, byznysu, akademické sféry, sociálními partnery, médií a dalšími zájmovými skupinami. Budeme je zvat ke konzultacím při formulaci naší politiky a naslouchat jejich názorům.

Jak dobře víte, žijeme ve velmi dynamickém světě. Ten je slovy Evropské globální strategie, ke které se hlásíme, propojenější, složitější, ale i více rozklížený. Fyzické vzdálenosti se díky internetu a sociálním sítím zkracují. Informace se přenášejí daleko rychleji. Nástup robotiky, automatizace a umělé inteligence brzy promění naše společnosti více, než jsme nyní ochotni si připustit. Na mezinárodní scéně se vedle států prosazují velké nadnárodní korporace, ale i zárodky globální občanské společnosti. Mnoho obyvatel planety se domnívá, že globalizace je hra s nulovým součtem, ve které se právě oni ocitli na straně poražených. Zároveň mnoho zemí globálního jihu považuje současný světový řád za nespravedlivý. Pokládají jej za výtvar Západu, kterému podle nich straní.

Je zřejmé, že v tomto proměnlivém světě je o to důležitější naše pevné ukotvení. Ukotvení v kružích domova, díky nimž dnes patříme mezi nejbezpečnější, nejvíce prosperující a sociálně nejsoudržnější země.

První takový kruh představuje prostor střední Evropy. Naše vztahy se sousedy jsou dnes bez nadsázky nejlepší v historii. S Německem, naším nejvýznamnějším partnerem, vedeme již několik let strategický dialog. Jsme odhodláni nadále pokračovat v rozvoji visegrádské, ale i slavkovské spolupráce. Budeme se účastnit i dalších regionálních formátů, např. Bukurešťské devítky či iniciativy Trojmoří. Naše angažmá ale pro nás vždy musí mít jasnou přidanou hodnotu.

Druhým kruhem našeho zahraničně-politického ukotvení zůstane euroatlantický prostor.

Naše budoucnost spočívá především v silné, sebevědomé a prosperující Evropské unii. K našemu členství neexistuje reálná alternativa. V Unii ale musíme vystupovat konstruktivně a srozumitelně. Budeme důsledně prosazovat vlastní zájmy, ale nikoli izolovaně, nýbrž ve spolupráci s podobně smýšlejícími partnery. Aktivně budeme vstupovat do debat o budoucnosti Unie. Chceme promlouvat i do budoucnosti eurozóny, ačkoli dosud nejsme její součástí. Proto musíme dokončit ratifikaci Fiskálního kompaktu. Unijní rozpočet musí zajistit jak financování tradičních politik, tak schopnost Unie zvládat nové výzvy. Budeme podporovat prohlubování vnitřního trhu, rozvoj evropské bezpečnostní a obranné politiky. Ale také evropské řešení migrační otázky či unijní energeticko-klimatickou politiku včetně posilování energetické bezpečnosti členských států.

Severoatlantická aliance zůstane pilířem naší obrany a zárukou naší bezpečnosti. Musíme potvrdit roli cenného a důvěryhodného spojence, ne být považováni za černé pasažéry. Proto jsme odhodláni navyšovat obranné výdaje směrem ke 2 % HDP v r. 2024, jakož i rozvíjet schopnosti využitelné ke společné obraně. Budeme nadále zásadně přispívat do alianční mise v Afghánistánu. Zůstaneme součástí posílené alianční přítomnosti v Pobaltí. Budeme prosazovat spolupráci Aliance a Unie v souladu se společnou deklarací z varšavského a bruselského summitu, zejména v oblastech vojenské mobility, společných cvičení či výměny informací.

Transatlantickou vazbu musíme rozvíjet a posilovat i navzdory současné napjaté situaci mezi oběma břehy Atlantiku. Tato vazba představuje páteř naší bezpečnosti, ale i celého liberálního světového řádu. Evropa a Spojené státy společně ztělesňují hospodářské epicentrum světa. To je pro naši otevřenou, liberálně orientovanou ekonomiku klíčové.

Za součást euroatlantického vektoru naší politiky pokládáme i vztahy se zeměmi Balkánu a Východního partnerství. Balkánské přátele budeme nadále podporovat v úsilí o vstup do Unie, neboť to je i v našem zájmu. Zemím Východního partnerství zůstaneme otevřeni a budeme trvat na tom, že musí mít možnost si svobodně zvolit své směřování.

Mimo euroatlantický prostor nesmíme rezignovat na posilování spojení s dalšími podobně smýšlejícími zeměmi. Mělo by se jednat především o liberální demokracie, jako je Japonsko, se kterým již jednáme o strategickém partnerství. Ale také například

o Kanadu, Austrálii či Indii. Náš přístup k dalším důležitým aktérům, jako je Rusko a Čína, musí být otevřený, pragmatický, ale především hodnotově pevný.

Třetí dimenzí naší zahraniční politiky je liberální multilaterální světový řád. Efektivní multilateralismus vnáší do komplexního světa systém pravidel a odpovědnosti. Bez něj by byla malá země jako ta naše vydána napospas právu silnějšího. Tam, kde taková pravidla existují a fungují, budeme usilovat o jejich zachování a posilování. Tam, kde sice existují, ale nefungují, budeme usilovat o jejich reformu. Tam, kde doposud neexistují, budeme usilovat o jejich sjednání. Důkazem naší podpory multilateralismu budiž naše nedávno završené předsednictví v Hospodářském a sociálním výboru OSN, naše současné předsednictví ve Výkonné radě Organizace pro zákaz chemických zbraní či naše právě potvrzené členství v Radě OSN pro lidská práva.

V naší zahraniční politice je a bude přítomná aktivní politika v oblasti lidských práv. Česká republika, podobně jako další země střední a východní Evropy mají za sebou historickou zkušenost s komunistickými totalitními režimy, které se udržovaly u moci systematickým útlakem. Proto chceme i nadále vyjadřovat svoji mezinárodní solidaritu s těmi, kdo každodenně za dodržování lidských práv bojují. Jsme i nadále připraveni rozumně využívat všech lidskoprávních mechanismů, které jsou české diplomacii k dispozici. S cílem, aby se i na tomto poli situace postupně měnila k lepšímu. Naše praktická pomoc již funguje prostřednictvím projektů transformační spolupráce a budeme v ní pokračovat.

Základní vektory naší zahraniční politiky jsou tedy jasné. Domnívám se ovšem, že je zapotřebí ji obohatit o další témata, kterým jsme doposud nevěnovali dostatečnou pozornost.

Zaprvé, součástí našeho zahraničněpolitického úsilí musí být silnější angažmá v tématech, která představují sdílené globální výzvy. Ty se totiž dotýkají i nás. V našem pojmosloví je označujeme jako cíle udržitelného rozvoje. Patří sem například snižování sociálních nerovností, boj s klimatickými změnami, dostatek čisté vody a energií nebo odpovědná výroba a spotřeba. Cílem tohoto úsilí je zajištění důstojné existence všech obyvatel naší planety. Očividně jich nemůžeme dosáhnout izolovaně, ale aktivním působením v multilaterálních organizacích. Přispět k nim můžeme všichni, a to drobnou každodenní prací, jak o ní hovořil prezident Masaryk. Jeho slova je obzvláště důležité si připomenout v kontextu nadcházejících oslav kulatého výročí naší státnosti.

Zadruhé, je zapotřebí si uvědomit, že globální podpora udržitelného rozvoje zásadním způsobem posiluje naši vlastní bezpečnost. K jejímu zajištění slouží nejen kolektivní obrana či expediční působení v rizikových oblastech. Přispívají k ní i další zahraničněpolitické nástroje – od tradiční diplomacie přes posilování odolnosti partnerů až po rozvojovou či transformační spolupráci. Zejména v rozvojové spolupráci máme závazky, kterým doposud zdaleka nedostáváme. Proto bych rád zahájil debatu o jejím postupném navyšování, ale zároveň o jejím efektivnějším cílení.

Zatřetí, v kontextu udržitelného rozvoje musíme více pozornosti věnovat jižní dimenzi našeho sousedství, zejména Africe. Ta představuje kontinent obrovských příležitostí, ale zároveň značných rizik. Jeho chronické problémy, jako je demografický růst, nemoci, chudoba, korupce či šíření konfliktů vytvářejí začarovaný kruh beznaděje. Jeho důsledky můžeme brzy pocítit v daleko větší míře i my. Z našeho pohledu představuje ve vztahu k Africe zásadní téma migrace. Naše odpověď musí být komplexní. Musíme investovat do vzdělání, tvorby pracovních míst a podpory ekonomického rozvoje, aby Afričané měli motivaci hledat perspektivu ve svých zemích. O to se již snažíme například v Etiopii. Musíme pomáhat místním silovým složkám zvládat konflikty, jak již činíme ve spolupráci s dalšími partnery - například v Mali. I tady je zřejmé, že tak obrovského úkolu nemůžeme dosáhnout samostatně. Musíme být aktivní zejména v rámci Evropské unie a Organizace spojených národů, včetně jejích specializovaných agentur.

Začtvrté - věřím, že naší zemi je zapotřebí vrátit sebevědomí. Veřejnost se děsí světa, který je stále méně předvídatelný. Mnozí vidí jako cestu vpřed uzavření se a izolaci. Složitě otázky dneška však naopak vyžadují jejich vnímání v širokých globálních souvislostech. Naše zahraniční politika musí přispívat k hledání správných odpovědí. Věřím, že jsme schopni je nalézt, a tím naše sebevědomí obnovit.

Zapáté, o našich vizích musíme být schopni daleko lépe komunikovat. Proto bych si přál posílit a modernizovat naši veřejnou diplomacii. Ta není zdaleka jen o podpoře našeho dobrého jména nebo o propagaci naší kultury či výrobků. Je komplexním nástrojem komunikace o naší zahraniční politice a jejích prioritách jak vůči partnerům v zahraničí, tak vůči široké veřejnosti doma.

Dámy a pánové, na závěr mi dovoluje připomenout ona 3K naší zahraniční politiky: kontinuitu, koherenci a konsensus. Budeme pevně držet naše ukotvení ve střední Evropě, v euroatlantickém prostoru a v liberálním multilaterálním řádu. Nebudeme ale zavírat oči před novými výzvami současného světa. Odpovědi na ně budeme hledat především v kruhu liberálních demokracií, ale bavit se o nich budeme se širokým spektrem dalších partnerů. V naší zahraniční politice budeme vždy prosazovat své zájmy. Nezapomeneme ale nikdy, že zahraniční politika musí odrážet i naše hodnoty, kterými jsou svoboda a demokracie, lidská práva, právní stát, lidská důstojnost, rovnost příležitostí, solidarita a odpovědnost. Jinými slovy principy naší demokratické státnosti, obnovené Sametovou revolucí v listopadu 1989.

Děkuji Vám za pozornost.